

Het nieuwe bouillondenken

Het eindexamen Filosofie voor het VWO van dit jaar (nieuwe stijl, 28 mei 2001) zag er op het eerste gezicht erg goed uit. Thema was dit jaar de wetenschapsfilosofie: mooie onderwerpen, interessante teksten, veel vragen. Chapeau, dacht ik. Toen ik beter las, sloeg mijn bewondering echter snel om in verbazing en ongeloof.

Zoals gebruikelijk bestaat het examen uit een aantal teksten met vragen erbij. Hier zit meteen het venijn: erbij, niet erover. Na een tekst over Messmer en het animaal magnetisme (wetenschap of niet?) volgen vragen over Freud en de psychoanalyse. Messmer blijkt bladvulling te zijn; over hem geen enkele vraag. Na een tekst over Wittgenstein en “das Mystische” volgt ijskoud een vraag over Kuhn en Freud (kan de psychoanalyse worden beschouwd als een nieuw paradigma?). Na een passage uit een van Freuds colleges in de psychoanalyse volgt de mededeling dat Popper het “hiermee niet oneens” zou zijn geweest, maar dat hij het wél oneens was met iets totaal anders. En over dat andere gaat dan de vraag. Nog een, gewoon om een idee te geven: bij een tekst over experimenten met gekookte bouillon (kan er leven ontstaan uit dode materie?), volgt een vraag over de aanvaardbaarheid van dierproeven “vanuit deontologisch en utilistisch standpunt”. Eh?

Het blijkt knip- en plakwerk te zijn zonder enige samenhang. Het parallelle examen oude stijl, dat tegelijkertijd werd afgenomen, was exact gelijk aan het examen dat ik las, maar bevatte in plaats van vragen over Kuhn en dierproeven vragen over Wittgenstein en over spontane generatie. Om de vergelijkbaarheid van de examens te vergroten en tevens de verschillende eindtermen te respecteren, is kennelijk geschoven met de items.

Knippen en plakken is typisch iets voor onze computertijd. Steeds meer teksten dragen er de sporen van. Het is ook karakteristiek voor commissieproducten, waarin met selecties uit een beperkte hoeveelheid materiaal eindeloos wordt geschoven om een compromis te bereiken. Niemand wordt er vrolijk van, maar het is draaglijk voor de meesten. Knip- en plakwerk met onderwijsmateriaal gehoorzaamt bovendien aan de wetten van eindtermen en andere didactische machines voor de homogenisering van mens en cultuur. Dat men (de anonieme vector van examenkrachten) het produkt kennelijk acceptabel vindt, geeft aan hoe ver de invloed van het nieuwe denken inmiddels reikt. Met een knipoog naar de eerste opgave van het examen (zie www.examentraining.nl): de examenmakers hebben hun bouillon zo goed gekookt, dat het ontstaan van denken veilig kan worden uitgesloten.

Jan Sleutels
Universiteit Leiden